

PÖYTÄKIRJA

VNK010:00/2003

9.6.2005

TIETOYHTEISKUNTANEUVOSTON KOKOUS

Aika	8.3.2005, klo 10.30-13.30
Paikka	Säätytalo, sali 15 (Snellmaninkatu 9-11, Helsinki)
Osallistujat	Osallistujalista liitteenä

1 Kokouksen avaus ja edellisen kokouksen pöytäkirja

Kokouksen puheenjohtaja, pääministeri Matti Vanhanen avasi tietoyhteiskuntaneuvoston kokouksen ja toivotti neuvoston jäsenet, asiantuntijat sekä muut osallistujat tervetulleiksi kokoukseen.

Tietoyhteiskuntaohjelman ministeriryhmässä neuvoston kokouksen päätteeksi oli sovittu työelämän murros ja tietoyhteiskunta.

Avauspuheenvuorossaan puheenjohtaja totesi, että erityisesti työssä jaksaminen ja työhön sitoutuminen, työelämän joustot sekä toisaalta innovatiiviset ja luovat työympäristöt ovat viime aikoina olleet esillä julkisessa keskustelussa.

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

2 Esityslistan hyväksyminen

Kokouksen esityslista hyväksyttiin.

3 Tietoyhteiskunta ja työelämän murros

Sitoutuminen työelämässä – nousussa vai laskussa?

TUKO:n entinen konsernijohtaja Uolevi Manninen kertoi näkemyksistään työelämän murroksesta. Näkökulmana puheenvuorossa oli sitoutuminen työelämässä. Manninen oli erityisesti huolissaan työn, perheen ja vapaa-ajan yhteensovittamisesta työelämän paineiden lisääntyessä. Manninen korosti, että nykypäivänä työn ja vapaa-ajan rajat hämärtyvät ja tekniikan avulla ihminen on aina tavoitettavissa ja siten myös aina töissä.

Puheenvuorossaan Manninen toivoi yhteisvastuuta työelämään. Hän ilmaisi huolensa myös isänmaallisuuden puuttumisesta yritysten johtamisessa. Yritysjohdon ongelmana on Mannisen mukaan lyhytjänteinen kvartaalijajattelu, joka estää asioiden tarkastelun laajemmalla aikavälillä.

Mannisen mukaan Suomessa on totuttu asettamaan mittareita vain elintasolle ja tavoitteiden asettelussa onnellisuus on unohtunut.

Teollisella vallankumouksella oli positiivinen vaikutus työaikoihin, työoloihin ja palkkoihin. Elintaso parantuikin merkittävästi teollisen vallankumouksen myötä. Toisaalta Mannisen mukaan tietoteknisen vallankumouksen vastaavat hyödyt työntekijöille ovat vielä realisoitumatta. Erityisesti kasvaneet työelämän vaateet ovat Mannisen mukaan johtaneet railon kasvamiiseen taloudellisten vaateiden ja työntekijöiden jaksamisen ja viihtyvyyden välillä.

Manninen piti johtajien asemaa työelämässä hankalana. Mannisen mukaan johtajat ovat kvartaalitalouden kiireessä tiukan paikan edessä ja johtajilla ei ole mahdollista tarkastella asioita laajasti. Puheenvuoronsa lopuksi Manninen muistutti työelämän alituisesta kiireestä, jota hän kuvaili juoksemiseksi henkensä edestä.

Tietoyhteiskunnasta innovatioyhteiskunnaksi

Työelämäjaoston jäsen Markku Markkula AKAVA ry/TEK käsitteli puheenvuorossaan tietoyhteiskuntaneuvoston työelämäjaoston näkemyksiä työelämän kehittämisestä. Markkulan mukaan työelämän tietoyhteiskuntakehityksessä ei ole kyse pelkästään tiedosta ja sen määrästä vaan myös toimintatapojen muutoksista - työhyvinvoinnista ja toisaalta innovatiivisista työympäristöistä.

Työelämäjaoston lähtökohtana on, että työelämän kehittämisessä täytyy yhdistyä kestävä kehitys ja tuottavuuden kasvu. Markkulan mukaan tällä konseptilla ylläpidetään Suomen asema osaamisen edelläkävijänä ja samalla luodaan uusia työpaikkoja.

Työelämää vaivaa Markkulan mukaan tällä hetkellä osaamisen suhteen niin sanottu satunnainen tietoavaruus, jossa yksilöt pitävät yllä omaa tietovarantoaan ja aitoa vuorovaikutteista tiedonjakamista ei synny. Markkula korostikin yhteisen tietoavaruuden edistämisen tärkeyttä.

Jaoston mielestä työyhteisöjen henkinen kehitys (työhyvinvointi, työssä jaksaminen sekä elinikäinen oppiminen) ja työyhteisön tuottoa kuvaavat prosessit liittyvät tiiviisti yhteen. Prosessien kehittämiseen liittyy innovatiivisuus, vanhojen rajojen rikkominen ja tavoitteellisten arvoverkkojen synnyttäminen. Rajojen rikkominen tarkoittaa sisäisten organisaatorajojen rikkomista ja organisaation ulkoisten tahojen, kuten kehittäjäverkostojen ja olemassa olevien kumppanuuksien, hyödyntämisestä.

Työyhteisöjen muuntuminen oppiviksi yhteisöiksi on Markkulan mukaan eräs työelämän keskeisistä perushaasteista. Kyse ei ole yksittäisten työntekijöiden elinikäisestä oppimisesta, vaan yksittäisten ihmisten elinikäisen oppimisen integroitumisesta työyhteisöjen kehitykseen.

Markkula totesi, että keskeiset konseptit työelämän kehittämiseen ovat jo olemassa ja nyt menetelmät tulisi ottaa laajemmalti käyttöön. Monitieteelliseen työelämän kehittämiseen, joka tähtää sekä työhyvinvoinnin että tuottavuuden lisääntymiseen, ei Markkulan mukaan löydy kuitenkaan tarvittavia resursseja.

Muutoksen synnyttäminen edellyttää panostuksia tutkimus- ja kehittämis-toimintaan. Samalla on kuitenkin kehitettävä myös tutkimus- ja työelämä-kulttuuria. Lisäksi tuotteistamisen tärkeys pitäisi tiedostaa muillakin aloilla kuin perinteisillä tuotannon aloilla.

Markkulan mukaan haasteena kehitykselle on ammatillisten aikuiskoulu-tuslaitosten kehitystyön pirstaloituminen. Paineita kohdistuu erityisesti yli-opistojen täydennyskoulutukseen. Kansainvälisesti tärkeää puolestaan on, että Suomessa opitaan muokkaamaan tietoa kansainväliseksi menestys-tuotteiksi.

Tietotyöläisen arki

Puheenjohtaja Antti Rinne Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO ry:stä an-toi katsauksen tietotyöläisen arkeen. Rinteen esitys nojautui STTK:n tieto-aloille kohdistettuun kyselytutkimukseen. Tutkimus osoitti, että tieto- ja viestintätekniikan alan työntekijät kokevat palkkaan liittyvien asioiden jäl-keen tärkeimmiksi asiakokonaisuuksiksi työelämässä työssä jaksamisen, työsuhteturvan sekä ammatillisen jatko- ja täydennyskoulutuksen.

Rinne totesi, että ongelmat työelämässä eivät ole ylitsepääsemättömiä. Ongelmat on ratkaistavissa työmarkkinaosapuolten sopimisella ja valtio-vallan toimin.

Työssä jaksaminen

Rinteen mukaan työntekijöiden kannalta suuri ongelma tieto- ja viestintä-tekniikan alan yrityksissä on kiire. Työntekijät kokevat, että yrityksissä on liian vähän työvoimaa suorittamassa annettuja tavoitteita ja tehtäviä. Rin-teen mukaan 90 prosenttia STTK:n kyselyyn vastanneista tekee ylitöitä viikoittain tai joka toinen viikko. 40 prosenttia tekee puolestaan 60-tuntista työviikkoa. Ongelmat työpaikoilla näkyvät työstä irtautumisen vai-keutena, työuupumisena ja univaikeuksina. Rinteen mukaan huolestutta-vinta on, että kyseessä on tietointensiivinen teollisuuden ala, jossa ihmis-ten tulisi olla luovia ja heidän tulisi synnyttää uusia ideoita.

Työssä jaksaminen heijastuu myös työhön sitoutumiseen. Kyselyyn vas-tanneista 76 prosenttia halusi vaihtaa nykyistä työnantajansa ja 48 pro-

senttia ei uskonut selviävänsä työelämässä eläkeikään asti. Mielenkiintoista kuitenkin on, että 82 prosenttia kyselyyn vastanneista oli hyvin sitoutuneita yrityksiinsä.

Rinteen mukaan ongelmia on myös yritysten sisäisessä tiedonkulussa. Kyselyyn vastanneista noin 60 prosenttia koki, että työpaikoilla tiedotetaan erittäin huonosti henkilöstöä koskevista asioista ja muutoksista. Suuri osa pelkäsi myös ennalta arvaamattomia uhkia, irtisanomisia ja työsuhteen ehtojen heikentymistä. Tiedonkulun puutteet näkyvät Rinteen mukaan työpaikoilla turvattomuuden tunteena.

Rinteen mukaan Suomen menestyksen avaimina olleet innovatiivisuus ja uusien ideoiden tuottaminen ovat tulevaisuudessa vaakalaudalla, innovaatioiden tuottajien ollessa uupuneita ja turvattomia.

Ammatillinen jatko- ja täydennyskoulutus

Turvattomuus työelämässä liittyy myös ammatilliseen jatko- ja täydennyskoulutukseen. Rinteen mukaan huolestuttavaa on, että 72 prosentilla kyselyyn vastanneilla ei ollut koulutusohjelmaa tai -suunnitelmaa.

Rinteen mukaan ongelmana ammatillisen täydennyskoulutuksen kohdalla ovat työnantajien asenteet. Rinteen mukaan suurin osa työnantajista ei näe liiketoiminnan strategioiden ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksen välillä olevan yhteyttä.

Johtaminen

Rinteen mukaan johtamiseen kiteytyvät pitkälti kaikki edellä mainitut työelämän haasteet ja ongelmat. Ongelmia on erityisesti väliportaana esimiestyössä.

Rinteen mukaan noin 60 prosenttia kyselyyn vastanneista koki, että esimies on huonosti perillä alaistensa työtehtävistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Samoin noin 60 prosenttia koki, että lähin esimies ei anna palautetta, johto ei välitä alaistensa hyvinvoinnista, ei ole kiinnostunut alaistensa mielipiteistä ja näkemyksistä eikä kykene organisoimaan työtä hyvin.

Rinteen mukaan ongelmien taustalla on koulutusjärjestelmä, joka kouluttaa asiantuntijoiksi, mutta ei johtamaan. Jo työelämässä olevien kohdalla nopeita vaikutuksia saataisiin aikaan järjestämällä täydennyskoulutuksena johtamisen ammatillinen aikuiskoulutusohjelma.

Työelämän murros ja tietoteollisuus

Toimitusjohtaja Tarja Virmala Tietoalojen Liitosta kertoi tietoalojen kehityksestä ja työelämän murroksesta tieto- ja viestintäteknikan palvelualan näkökulmasta.

Yritysten määrä tietotekniikkapalveluissa on ollut kasvussa ja vuoden 2003 arvioiden mukaan alalla toimii noin 4 200 yritystä. Koko informaatiosektorilla (palvelutuotanto, tietoliikenne, sisältötuotanto ja teollisuus) toimi vuonna 2002 liki 130 000 työntekijää.

Myös työnantajapuolella työelämän haasteena on Virmalan mukaan johtaminen. Tietotekniikka-ala on suhdanneherkkä ja työnantajan kuluista valtaosa muodostuu henkilöstömenoista. Erilaisiin tilanteisiin sopeutuminen vaatiikin johtajilta ennakointikykyä. Johtamisen haastetta korostaa myös alan hintapaineiden kasvaminen ja tietotekniikan muuttuminen yleishyödykkeeksi. Virmalan mukaan tulevaisuudessa keskeistä on löytää edullisempia tapoja tehdä ohjelmistoja ja tuottaa palveluita. Myös tuotteistamisen merkitys tulee entistä vahvemmin korostumaan.

Tietotekniikka-ala toimii globaalisti monikulttuurisissa ympäristöissä. Myös tämä aiheuttaa paineita johtamiselle ja tärkeässä roolissa on erilaisuuden johtaminen. Suomalaisten yritysten henkilöstön määrä ulkomailla on jatkuvassa kasvussa ja ulkomailla yritysten palveluksessa työskentelee reilut 300 000 henkilöä. Erityisen paljon suomalaisilla yrityksillä on työntekijöitä Ruotsissa, Yhdysvalloissa, Saksassa, Iso-Britanniassa ja Tanskassa. Kiinassa suomalaisten yritysten henkilöstön määrä on huimassa kasvussa.

Työntekijät tieto- ja viestintätekniikka-alalla ovat pääosin nuoria. Virmalan mukaan yli 60 prosenttia alan työntekijöistä on alle 40-vuotiaita ja noin 70 prosenttia alan työntekijöistä on ollut yrityksessään alle 5 vuotta.

Tieto- ja viestintätekniikka-alalla osaaminen ja yritysten menestyminen nojautuu moniin osakokonaisuuksiin. Osaamisen pohjana ovat työnantajien ja työntekijöiden tiedot ja taidot, arvot ja asenteet sekä kontaktit ja kokemukset. Rungon menestymiselle muodostavat toiminnan kannalta keskeiset elementit, kuten asiakaslähtöisyys, liiketoimintaosaaminen sekä kokonaisuuksien ja projektien hallinta. Toiminnan kannalta tärkeää on myös huomioida erilaiset roolit työyhteisöissä, kuten innovaattorit, tekijät, sparraajat, orkesteroijat sekä myyjät.

Työelämän ja toimintaympäristön jatkuvassa muutostilassa Virmala korosti työntekijöiden ja henkilöstön tärkeimpinä ominaisuuksina sitoutumista tavoitteisiin, positiivisuutta, muutoshalukkuutta ja -kestävyyttä sekä kommunikaatiokykyä. Tärkein taito on kuitenkin henkilöstön kyky ja halu omaksua nopeasti uutta.

Työelämän kehittämistoimet työministeriössä

Johtaja Matti Salmenperä työministeriöstä antoi katsauksen työministeriön työelämäkehityshankkeisiin.

Salmenperä totesi, että työelämäbarometrin mukaan suomalaisten arvossana työelämälle on 7.9, jota pidetään tyydyttävänä tuloksena. Salmenpe-

rä toi kuitenkin esiin huolensa siitä, että työelämän laatu näyttäisi olevan monilta osin heikentymässä.

Positiivisesti työelämässä on Salmenperän mukaan kehittynyt 1970-luvun jälkeen työntekijöiden koulutus- ja vaikuttamismahdollisuudet. Toisaalta samana aikana työn henkinen raskaus, työn kokeminen mielekkääksi sekä työyhteisöjen sisäinen yhteistoiminta ja luottamus ovat kehittyneet negatiiviseen suuntaan.

Työn mielekkyyteen liittyvät ongelmat liittyvät Salmenperän mukaan paljolti työn vaihtosuhteeseen. Tällä tarkoitetaan työlle annettun panoksen ja siitä saadun vastineen välistä yhteyttä. Työn mielekkyys laskee, mikäli uhattu panos on suurempi kuin siitä saatu vastine. Heikko työn mielekkyys puolestaan tarkoittaa heikkoa työnantajaan sitoutumista. Salmenperän mukaan kyse on osittain rahasta, mutta myös kehittymisnäkömistä työpaikoilla.

Työministeriössä havahduttiin jo 1990-luvun alussa siihen, ettei pelkällä lainsäädännöllä voida kehittää työelämää nyky-yhteiskunnan tarpeisiin. 1990-luvulla käynnistettiinkin työelämän kehittämisohjelma, joka nykyään kulkee nimellä Tykes. Ohjelman tavoitteena on parantaa työhyvinvointia siten, että myös organisaatioiden tuottavuus nousee. Ohjelman rahoitusta on kasvatettu voimakkaasti hallituskauden alussa. Ohjelman aikana tavoitteena on käynnistää 1 000 kehittämisprojektia, jotka koskettavat 250 000 työntekijää.

Työelämän kehittäminen tarvitsee Salmenperän mukaan voimakkaita johtamiskulttuurin muutoksia. Ennen kaikkea työelämässä pitäisi kehittää luovaa työtettä. Luovuus riippuu Salmenperän mukaan ennen kaikkea työpaikkojen sisäisestä kehityksestä.

Salmenperän mukaan taylorismin periaatteet vallitsevat yhä edelleen työelämässä. Tästä olisi päästävä eroon ja kehittävä johtamismenetelmiä siten, että työelämässä päästäisiin luovuuslähtöiseen työelämään, jossa vallitsevia arvoja olisivat itsenäisyys, vuorovaikutteisuus, verkostoituneisuus, valtuuttaminen ja oppiminen. Salmenperä nimitti uutta mallia "Himasen käyttöjärjestelmäksi".

Esityksensä lopuksi Salmenperä kertoi e-työn edistämishankkeista työministeriössä. Salmenperän mukaan työtä voitaisiin tieto- ja viestintätekniikan avulla hajauttaa nykyistä enemmän, mutta e-työn yleistymisen ongelmana ovat työnantajien asenteet.

Keskustelu

Puheenjohtaja totesi, että viimeisen 10-15 vuoden aikana tieto- ja viestintätekniikan alalla on saatu aikaan hyviä tuloksia ja alasta on muodostunut metalli- ja metsäteollisuuden ohella Suomen kolmas teollisuuden tukijalka. Alan tuottavuus on myös kasvanut nopeasti. Lisäksi alalle on luotu lyhyes-

sä ajassa merkittävästi korkeasti koulutettujen työpaikkoja. Puheenjohtajan mukaan alan kehityksen malli voisi kiinnostaa myös muita aloja.

Puheenjohtaja totesi, että alustajien puheenvuoroista tulivat hyvin esille työelämän ongelmat. Ongelmien lisäksi tärkeää olisi kuitenkin pyrkiä analysoimaan, miksi tieto- ja viestintätekniikan alalla on menestytty viimeisen 10-15 vuoden aikana. Tekijöitä, jotka ovat johtaneet alan menestymiseen tulisikin tarkoin analysoida, jotta hyviä kokemuksia voitaisiin hyödyntää myös muilla aloilla.

Kokouksessa pidettiin hyvänä alustuksista voimakkaasti esiin nousutta aikuis- ja täydennyskoulutuksen roolia työelämän kehittämisessä. Kokouksessa todettiin, että eduskunnassa käsitellään parhaillaan hallituksen esitystä ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnoista, joiden tavoitteena on olla juuri työelämälähtöistä jatkokoulutusta. Lisäksi todettiin, että työelämän ja koulutuksen välistä yhteyttä ollaan parhaillaan vahvistamassa myös perus- ja lukio-opetuksessa.

Kokouksessa keskusteltiin myös muun muassa ikääntyvien työntekijöiden täydennyskoulutuksesta sekä työelämän ongelmien heijastumisesta perhe-elämään. Lisäksi keskustelua käytiin tieto- ja viestintätekniikan vaikutuksista muiden alojen tuottavuuskehitykseen.

Yhteenvedona kokouksen alustuksista ja käydystä keskustelusta nousivat voimakkaasti esiin johtaminen ja esimiestyö. Johtajista ja esimiehistä riippuu vahvasti, kuinka organisaatiot arvostavat täydennyskoulutusta ja kuinka organisaatioiden sisäinen viestintä on hoidettu. Puheenjohtaja toivoi, että tietoyhteiskuntaneuvoston työelämäjaosto voisi valmistella asiaa koskevan jaostoaloitteen. Myös neuvoston tulisi seurata asian kehittymistä.

4 Laajakaistastrategian toteutumisen tilannekatsaus

Ylijohtaja Harri Pursiainen liikenne- ja viestintäministeriöstä esitteli kansallisen laajakaistastrategian toteutumisen tilannekatsauksen. Strategia hyväksyttiin hallituksessa 29.1.2004. Strategian tavoitteena on edistää kilpailua verkoissa ja niiden välillä, edistää palveluja ja sisältöjä, edistää kysyntää sekä jatkaa erityistoimia alueilla, joilla ei synny riittävää kaupallista kilpailua.

Laajakaistastrategian kirjoittamisen jälkeen tilanne markkinoilla on kehittynyt suotuisasti. Laajakaistaisia internetliittymiä oli maaliskuussa 850 000 ja myös liittymien hinnat ovat tulleet huomattavasti alas. Kiinteän verkon alueellinen saatavuus on myös laajentunut 95 prosenttiin ja ainoastaan muutamassa kunnassa ei ole vaihtoehtoisia laajakaistan tarjoajia. Euroopalaisissa tilastoissa laajakaistan levinneisyydessä Suomi on ohittanut Ruotsin ja on neljäntenä.

Pursiainen toi esiin laajakaistatyöryhmän huolen siitä, että operaattorit ovat viime aikoina nostaneet kylä-/aluekohtaisesti vaadittavia tilaajamääriä, ennen kuin ovat valmiita toimittamaan laajakaistayhteydet kyseiselle alueelle. Pursiaisen mukaan on huolestuttavaa, jos operaattoreiden vaatima tilaajamäärä jatkuvasti kasvaa ja operaattorit pyrkivät nojautumaan joillakin alueilla puhtaasti julkiseen rahoitukseen.

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen 3.2.2005 laajakaistastrategian tavoitteiden nostamisesta. Tavoitteena nyt on, että tämän vuoden lopussa laajakaistaliittymistä valtaosa olisi nopeudeltaan vähintään 2 Mb/s. Myös Suomen asema Euroopan eturivin maana tulisi vakiinnuttaa. Vuoden 2007 loppuun mennessä strategia tähtää siihen, että Suomen internet-yhteyksistä 90 prosenttia olisi laajakaistaisia ja yleisimmän palvelun nopeus olisi vähintään 8 Mb/s. Tällöin Suomen tulisi olla myös maailman eturivin maita nopeiden tietoliikenneyhteyksien käytössä.

Uusiin tavoitteisiin voidaan päästä, mikäli sisältö- ja palvelutuotanto saadaan vahvaan kasvuun. Lisäksi kilpailun hidasteet on poistettava ja langattomiin tietoliikenneyhteyksiin on panostettava. Pursiaisen mukaan on myös huolehdittava siitä, että strategiassa mainitut 50 toimenpidettä sekä 9 uutta toimenpidettä toteutetaan.

Kansallinen laajakaistastrategian rahoitus toimii pääosin markkinaehtoisesti ja julkista rahoitusta käytetään ainoastaan niihin kohteisiin, joilla markkinat eivät toimi. Myös EU:n rakennerahoitusta käytetään strategian toteuttamiseen.

Kokouksessa keskusteltiin lyhyesti laajakaistastrategian etenemisestä. Keskustelua käytiin sisältöjen ja palveluiden tarpeesta, laajakaistainfrastruktuurin ongelmista harvaanasutuilla alueilla sekä operaattoririippuvuudesta.

Neuvoston pääsihteeri Katrina Harjuhahto-Madetoja siirtyi tässä vaiheessa kokouksen puheenjohtajaksi.

5 Euroopan unionin tietoyhteiskuntastrategian tulevat linjaukset

Neuvotteleva virkamies Tapio Virkkunen liikenne- ja viestintäministeriöstä kertoi suunnitelmista eEurope-tietoyhteiskuntaohjelmien jatkamisesta.

Taustalla Euroopan unionin tietoyhteiskuntastrategioissa on Lissabonin strategia ja unionin tavoite rakentaa Euroopasta maailman kilpailukykyisin talousalue vuoteen 2010 mennessä. Strategian kulmakivinä ovat olleet EU:n tietoyhteiskuntaohjelmat eEurope 2003 ja 2005.

Uusi komissio on käynnistänyt selvitystyön EU:n uuden tietoyhteiskuntaohjelman tuottamiseksi. Uusi strategiatyö ajoittuu Lissabonin strategian

uudelleenarvioinnin yhteyteen. Komissio on myös julkaissut oman näkemyksensä Lissabonin strategian virtaviivaistamisesta.

Uuden ohjelman työnimenä on i2010. Ohjelma keskittyy kolmeen osa-alueeseen (kolme "i" -kirjainta):

- Information space (Tietoyhteiskuntapalveluiden sisämarkkinat)
- Innovations and investments in research (Innovaatiot ja investoinnit tutkimukseen)
- Inclusion, better public services and quality of life (Kaikkien osallistuminen tietoyhteiskuntaan)

Alustavien suunnitelmien mukaan ohjelman osa-alueiden alla olisi vuosittain vaihtuvia toimenpiteitä. Hahmotelmat uudesta ohjelmasta ovat kuitenkin vielä otsikkotasolla ja komissio ei ole niitä täsmentänyt.

Virallinen ehdotus ohjelman sisällöstä valmistuu toukokuussa. Teleministerien käsittelyyn ohjelma menee kesäkuussa ja uuden ohjelman hyväksyminen ajoittunee joulukuulle. Komission tavoitteena on järjestää sidosryhmien kuuleminen prosessissa mahdollisimman laajaksi, jotta myös ohjelman toimeenpano tehostuisi.

Kokouksessa nostettiin esiin Personal EU -hanke, jota on esitelty myös uudelle tietoyhteiskuntakomissaarille. Hanketta on pidetty eräänä mahdollisena avauksena Suomen EU-puheenjohtajakaudella.

6 Katsaus tietoyhteiskuntaohjelman etenemiseen

Ohjelmajohtaja Katrina Harjuhahto-Madetoja tietoyhteiskuntaohjelman toimistosta kertoi tietoyhteiskuntaohjelman etenemisestä.

Harjuhahto-Madetoja esitteli tietoyhteiskuntaohjelman ministeriryhmän 1.9.2004 hyväksymät ohjelman yleisprioriteetit:

- horisontaalinen ja vertikaalinen yhteistyö
- palvelutuotannon kehittäminen (ICT:n avulla)
- koulutus ja tietoyhteiskuntaosaaminen
- tietoliikenneyhteydet
- lainsäädäntö ja toimintaympäristö

Tietoyhteiskuntaohjelmasta on valmistumassa osana hallituksen strategia-asiakirjaa (HSA 2005, huhtikuu 2005) uusi versio, joka tuo mukanaan niin uusia mittareita kuin uusia toimenpiteitä vanhojen rinnalle. Jo valmistuneet toimenpiteet on puolestaan poistettu ohjelmasta. Lisäksi ohjelman rakenne muuttuu jonkin verran.

Ohjelman uuden version rakenne on seuraava:

1. Tietoliikenneyhteydet ja digitaalinen televisiotoiminta
2. Kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiudet ja turvallinen tietoyhteiskunta
3. Koulutus, työelämä, tutkimus ja tuotekehitys
4. Tieto- ja viestintätekniiikan hyödyntäminen julkishallinnossa
 - Julkishallinnon palveluiden kehittäminen
 - Sosiaali- ja terveydenhuolto
 - Julkishallinnon tietohallinto
5. Liiketoiminnan ja sisältöjen sähköistäminen
6. Lainsäädännölliset toimenpiteet
7. Kansainvälinen ulottuvuus

Harjuhahto-Madetoja nosti lisäksi esiin muutaman tietoyhteiskuntaohjelman ajankohtaisen hankkeen.

Työ valtion tietohallinnon siirtämiseksi konserniohjausmalliin (ValtIT-hanke) on käynnistynyt ja valtiolle on nimetty uusi IT-johtoryhmä sekä IT-johtaja Leena Honka. Hankkeella on hyvin laajat tavoitteet keskittää tietohallintoa, tehostaa palvelutuotantoa ja parantaa asiakaspalvelua. Uudistus kestää ainakin vuoteen 2010 asti.

Julkisen hallinnon sähköisen asiointin strategiaa ollaan parhaillaan työstämässä. Valtion ja kuntien yhteistyössä laatima strategia valmistuu *syksyllä 2005*.

Julkishallintoon ollaan paraikaa luomassa yhteistä sähköisen tunnistamisen ja verkkomaksamisen alustaa. Pääkaupunkiseudun kunnat ovat toimineet hankkeen alullepanijoina ja myös valtionhallinto on liittynyt mukaan valmisteluun jo varhaisessa vaiheessa.

Harjuhahto-Madetoja kävi lisäksi läpi joitain ohjelmaan sisältyviä toimenpiteitä, kuten ohjelman puitteissa tapahtuvaa suurten kaupunkien tietoyhteiskuntayhteistyötä, koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntaohjelmaa, sosiaali- ja terveydenhuollon kehityshankkeita, syksyllä 2004 tehtyä asiakaspäateselvitystä, Kelan sähköisten palveluiden selvitystä, paikkatietostrategian toteutusta, ArviD-hanketta sekä sisältöliiketoiminnan kehityshanketta (SILE). Merkittävänä yhteistyöprojektina Harjuhahto-Madetoja mainitsi myös DIMES ry:n toiminnan käynnistymisen.

Harjuhahto-Madetoja kertoi lyhyesti KuntaTIME-hankkeesta. Joulukuussa 2004 asetetussa hankkeessa kartoitetaan, miten kuntasektorin sisällä ja toisaalta kuntien ja valtion välillä voidaan lisätä tietoyhteiskuntayhteistyötä ja keskittää tietohallintoa. Työryhmän työ saadaan päätökseen kesäkuun loppuun mennessä, jolloin valmistuvat työryhmän toimenpide-ehdotukset kehityksen vauhdittamiseksi.

TEHO-TIVI-hanke on puolestaan tietoyhteiskuntaohjelman, tuottavuusohjelman ja julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan (JUHTA) yhteinen poikkihallinnollinen hanke. Hankkeessa kartoitetaan hyviä julkishallinnon käytäntöjä, joissa tieto- ja viestintätekniikan avulla on aikaansaatua tehostamishyötyjä, parannettu prosesseja ja johtamista. Näiden hyvien käytäntöjen analyysin pohjalta tullaan antamaan suosituksia, miten asioita voitaisiin viedä muihin organisaatioihin. Samalla luodaan malleja investointien suunnitteluun. Hankkeen loppuraportti valmistuu toukokuussa 2005.

7 **Tulevaisuuden verkottuva Suomi – tietoyhteiskuntaneuvoston raportti hallitukselle Suomen tietoyhteiskuntakehityksestä**

Suunnittelija Päivi Mutanen-Pirttilä tietoyhteiskuntaohjelman toimistosta kertoi tietoyhteiskuntaneuvoston vuotuisen raportin julkaisemisesta. Pääministerin vetämä raportin esittelytilaisuus median edustajille järjestettiin 15.2.2005 ja raportin esittelyseminaari asiantuntijoille 17.2.2005. Raportti on saanut positiivista palautetta ja sen 1 000 kappaleen ensimmäinen painos on lähes lopussa. Raportista tullaan ottamaan uusintapainos ja se käännetään kevään aikana ruotsiksi ja englanniksi. Mutanen-Pirttilä totesi, että raportista käy ilmi teknologian arkipäiväistyminen. Myös teknologian hyödyntäminen on lisääntynyt voimakkaasti Suomessa. Jaostojen osuuksista käy lisäksi hyvin ilmi tarve poikkihallinnolliselle, monitieteelliselle ja kansainväliselle yhteistyölle.

Mutanen-Pirttilän mukaan raportista välittyy viesti siitä, että neuvosto pitää tietoyhteiskuntakehitystä positiivisena asiana Suomen tulevaisuuden kannalta globalisoituvassa maailmassa.

Vuonna 2006 neuvoston raportin painopisteeksi on alustavasti suunniteltu tietoyhteiskunta-asioiden kehittymisen seurantaa. Vuoden 2007 raportti keskittyisi puolestaan hahmottamaan tulevia kehityslinjoja ja tekemään johtopäätöksiä kehityksen tiimoilta.

Mutanen-Pirttilä toivoi neuvostolta kommentteja ja palautetta raportista. Palautekeskustelussa nousi esille tuottavuuden tema, jota toivotaan tutkittavan eri näkökulmista. Todettiin, että seuraavan raportin ei tarvitse olla nykyisen kaltainen kattava osa-aluekatsaus, vaan siinä voidaan keskittyä joihinkin tärkeisiin teemoihin.

8 Tietoyhteiskunnan esteet ja haasteet -selvitys

Suunnittelija Ville-Veikko Ahonen tietoyhteiskuntaohjelman toimistosta esitteli tietoyhteiskuntaneuvoston jaostojen työstämää ja tietoyhteiskuntaohjelman toimistossa koottua tietoyhteiskunnan esteet ja haasteet – muistiota. Tarve tietoyhteiskunnan esteiden ja haasteiden selvittämiseen nousi esiin tietoyhteiskuntaneuvoston kokouksessa 9.3.2004. Kokouksessa toivottiin tuolloin tietoyhteiskuntakehitystä hidastavien lainsäädännöllisten esteiden kartoittamista.

Nyt tehtyyn muistioon on listattu neuvoston jaostojen näkemykset keskeisimmistä tietoyhteiskuntakehitystä jarruttavista tekijöistä. Muistio on laadittu tietoyhteiskuntaohjelman ministeriryhmälle ja tietoyhteiskuntaneuvostolle. Muistion painopiste on lainsäädännöllisissä esteissä, mutta sen kattavuutta on laajennettu lainsäädännöstä myös muihin tietoyhteiskuntakehityksen haasteisiin, kuten asenteellisiin kysymyksiin, osaamisen vahvistamiseen, standardien puuttumiseen sekä kuluttajansuojaan.

Jaostojen työn näkökulmasta esteiden ja haasteiden kartoittamisen tarkoituksena on ollut tukea myös tietoyhteiskuntaneuvoston raportointiprosessia. Tarkoituksena on lisäksi ollut, että esteiden ja haasteiden kartoittaminen johtaisi jaostojen kohdalla konkreettisiin jaostaloitteisiin.

Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman näkökulmasta kipupisteiden kartoittamisen tavoitteena on ollut antaa eväitä tietoyhteiskuntaohjelman suuntaamiselle ja mahdollisille uusille avauksille hallituskauden loppuajaksi.

Muistio esteistä ja haasteista käsiteltiin tietoyhteiskuntaohjelman ministeriryhmässä 18.2.2005. Tarkoituksena on, että selvityksen perusteella ministeriryhmä listaa keväällä 2005 esteet ja haasteet, joihin hallituskauden loppupuolella tullaan puuttumaan.

Ahonen toivoi neuvostolta kommentteja muistioon.

(Myöhemmin: muistio tietoyhteiskunnan esteistä ja haasteista on lähetetty lausuntokierrokselle ministeriöihin, joilta toivotaan lausuntoja muistiosta 7.4.2005 mennessä. Erityisesti lausuntoja toivotaan, mikäli ministeriöissä on käynnissä tai suunnitteilla hankkeita ja toimenpiteitä, joilla jaostojen mainitsemiin esteisiin ja haasteisiin pyritään vastaamaan.)

9 Muut esille tulleet asiat

Muita asioita ei tullut esille.

10 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 13.30.

[Matti Vanhanen](#)
Pääministeri, puheenjohtaja

[Katrina Harjuhahto-Madetoja](#)
Ohjelmajohtaja, pääsihteeri

[Ville-Veikko Ahonen](#)
Suunnittelija, sihteeri

JAKELU

Tietoyhteiskuntaneuvoston jäsenet
Ministerit
Tietoyhteiskuntaneuvoston pysyvät asiantuntijat
Tietoyhteiskuntaneuvoston sihteeristö

TIEDOKSI

Tietoyhteiskuntaneuvoston jaostojen puheenjohtajat ja sihteerit
Talousneuvoston sihteeristö

LÄSNÄ TIETOYHTEISKUNTANEUVOSTON KOKOUKSESSA 8.3.2005

Puheenjohtaja

Matti Vanhanen, pääministeri (puheenjohtajana kohdat 1-3)

Jäsenet

Tuula Haatainen, opetusministeri
Seppo Kääriäinen, puolustusministeri
Paula Lehtomäki, ulkomaankauppa- ja kehitysministeri
Leena Luhtanen, liikenne- ja viestintäministeri
Ulla-Maj Wideroos, toinen valtiovarainministeri
Timo Kietäväinen, varatoimitusjohtaja, Suomen Kuntaliitto
Erik Mickwitz, pääsihteeri, Svenska Finlands Folkting (Henrik Lax estynyt)
Eeva Kuuskoski, pääsihteeri, Mannerheimin lastensuojeluliitto
Reijo Svento, toimitusjohtaja, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry
Lauri A Laitinen, toimitusjohtaja, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
Vappu Taipale, pääjohtaja, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes
Kirsi Lindroos, pääjohtaja, Opetushallitus
Jorma Huuhtanen, pääjohtaja, Kansaneläkelaitos
Kristiina Laurila, johtaja, Teknologian kehittämiskeskus Tekes
Aatto J. Repo, toiminnanjohtaja, Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus TIEKE
Tarja Virmala, toimitusjohtaja, Tietoalojen Liitto
Markku Markkula, puheenjohtaja, AKAVA ry
Eija Hietanen, kehittämisspäällikkö, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Minna Sirkka, tiedottaja, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
Risto Suominen, johtaja, Suomen Yrittäjät
Karri Salminen, johtaja, TeliaSonera (Anni Vepsäläinen estynyt)
Seppo Toivonen, toimitusjohtaja, Finnet-liitto ry
Kimmo Koivisto, johtaja, WM-data Novo Oyj
Ritva Elonen, tietoyhteiskuntajohtaja, TietoEnator Oyj
Kerstin Rinne, johtaja, SanomaWSOY Oyj
Marko Filenius, toimitusjohtaja, Arena Partners Oy
Jouni Keronen, tietohallintojohtaja, Fortum Oyj
Jukka Alho, toimitusjohtaja, Suomen Posti Oyj

Pysyvät asiantuntijat

Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutettu, tietosuojavaltuutetun toimisto
Rauni Hagman, pääjohtaja, viestintävirasto

Pääsihteeri

Katrina Harjuhahto-Madetoja, ohjelmajohtaja, tietoyhteiskuntaohjelman toimisto
(puheenjohtajana kohdat 4-10)

Sihteeristö

Ville-Veikko Ahonen, suunnittelija, tietoyhteiskuntaohjelman toimisto
Ralf Ekebom, projektipäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö
Antti Eskola, kaupallinen neuvos, kauppa- ja teollisuusministeriö
Eino Hosia, neuvotteleva virkamies, sisäasiainministeriö
Päivi Mutanen-Pirttilä, suunnittelija, tietoyhteiskuntaohjelman toimisto
Markku Nenonen, pääsihteeri, sisäasiainministeriö
Tapio Virkkunen, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Muut osallistujat

Leila Kostiainen, valtiosihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö
Timo Laaninen, erityisavustaja, valtioneuvoston kanslia
Uolevi Manninen (Kohta 3)
Perttu Puro, valtiosihteeri, liikenne- ja viestintäministeriö
Harri Pursiainen, ylijohdaja, liikenne- ja viestintäministeriö (Kohta 4)
Antti Rinne, puheenjohtaja, Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO ry (Kohta 3)
Matti Salmenperä, johtaja, työministeriö (Kohta 3)